

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 30.09.2022
Published /Yayınlanma 30.11.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Yalçın, A., İnan Alver, E. & Yalçın, S. (2022). İlkokul öğrencilerinde problemlı medya kullanımının, annenin demografik özellikleriyle ve evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasıyla ilişkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2305-2319.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3335>

Adnan YALÇIN
<https://orcid.org/0000-0002-7949-6111>
MEB, Ankara / TÜRKİYE

Emel İNAN ALVER
<https://orcid.org/0000-0002-5099-9671>
MEB, Ankara / TÜRKİYE

Süleyman YALÇIN
<https://orcid.org/0000-0002-7821-9067>
MEB, Ankara / TÜRKİYE

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ, ANNENİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİYLE VE EVDE MEDYA KULLANIMINA İLİŞKİN KURALLARIN OLUP OLMAMASIYLA İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP OF PROBLEMATIC MEDIA USAGE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS WITH THE MOTHER'S DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND THE EXISTENCE OF RULES ON MEDIA USAGE AT HOME

ÖZET

Bu araştırmada çocuklarda gözlenen problemlı medya kullanımının annenin demografik özellikleriyle ve evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasıyla ilişkisi incelenmiştir. Nicel araştırma yöntem ve tekniklerinden olan ve genel tarama modelleri arasında yer alan ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evrenini çocuğu ilkokulda öğrenim gören anneler oluşturmaktadır. Evrende yer alan annelerden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle kendine ulaşılan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 362 anne, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada şu alt problemlere cevap aranmıştır: (1) İlkokul öğrencilerinde problemlı medya kullanımı, annenin demografik özelliklerine (yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu) göre farklılaşmakta mıdır? (2) İlkokul öğrencilerinde problemlı medya kullanımı, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır? (3) İlkokul öğrencilerinin medya kullanım süresi ile annenin medya kullanım süresi arasında ilişki var mıdır? Yapılan analizler sonucunda ilkokul öğrencilerinde gözlenen problemlı medya kullanımının annenin eğitim düzeyine, çalışma durumuna ve evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasına göre anlamlı olarak farklılaştığı; öğrencilerinin medya kullanım süresiyle annenin medya kullanım süresi arasında anlamlı ilişkinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Problemlı medya kullanımı, ilkokul öğrencileri, annenin demografik özellikleri, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olması/olmaması.

ABSTRACT

In this study, the relationship between problematic media usage observed in children and the demographic characteristics of the mother and whether there are rules regarding media use at home was examined. The field of research, in which the relational survey model, which is one of the quantitative research methods and techniques and which is among the general survey models, is used, consists of mothers whose children are studying in primary school. The sample of the study consists of 362 mothers who were reached through the easily accessible sampling method and volunteered to participate in the study. The research sought answers to the following sub-problems: Does the problematic media use among primary school students differ according to the demographic characteristics of the mother (age, education level, and employment status)? Does problematic media use in primary school students differ according to whether there are rules regarding media use at home? Is there a relationship between the media usage time of primary school students and the media usage time of the mother? As a result of the analyzes made, the problematic media usage observed in primary school students differed significantly according to the mother's education level, working status, and whether there were rules regarding media use at home; It was found that there is a significant relationship between the media use time of the students and the media use time of the mother.

Keywords: Problematic media usage, primary school students, the mothers' demographic characteristics, presence/absence of rules regarding media use at home.

1. GİRİŞ

Kitle iletişim sürecinin en önemli organizasyon biçimi olan medyayı, mesaj üreten ve dağıtan iletişim aracı veya iletişim ortamı olarak tanımlamak mümkündür (Türk Dil Kurumu [TDK], t.y; Aydeniz, 2012, s. 16-17). Basılı veya dijital gazeteler ve dergiler, radyo, televizyon, internet gibi iletişim araçları medyayı oluşturan unsurlardır (Aydeniz, 2012, s. 16).

İletişim teknolojilerinin tarihsel gelişim sürecini 1450 yılında J. Gutenberg'in matbaayı icadı ile başlatmak mümkündür. Basılı dönem olarak adlandırılan bu dönemi, iletişim teknolojisinin gelişim sürecinin ikinci aşaması olan ve 1792 yılında C. Chappe'nin telgrafı icadıyla başlayan analog dönem izlemiştir. A. G. Bell tarafından 1876 yılında icat edilen telefonla birlikte, iletişim aracı vasıtasıyla işitsel verinin eş zamanlı ve karşılıklı aktarımı sağlanmış, böylece iletişim teknolojisinin gelişiminde yeni bir sayfa açılmıştır. J. L. Baird tarafından 1923 yılında icat edilen televizyon ise ses ile birlikte görüntülerin de aktarımına olanak sunmuştur. Görsel ve işitsel boyutunun olması televizyonu oldukça ilgi çekici bir hale getirmiş ve toplumların bu icadı oldukça kolay benimsemesine neden olmuştur (Kılıç, 2019, s. 227; Birsen, 2013, s. 9; Aziz, 2010, s. 116).

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan teknolojik gelişmelerin ürünü olan bilgisayar ve ağ teknolojilerinin iletişim alanında kullanılmasıyla birlikte, iletişim teknolojilerinde önemli gelişmeler yaşanmış ve iletişim teknolojilerinde dijital dönem başlamıştır (Kılıç, 2019, s. 227; Birsen, 2013, s. 9; Aziz 2010, s. 116; Erdoğan, 2005, s. 304). Bu gelişme ile birlikte medya, bilgisayar ve ağ teknolojileri aracılığıyla yazı, ses ve görüntüyü birlikte aktaran bir ortama dönüşmüştür. Gelişen mobil teknolojiler vasıtasıyla da cepte taşınabilir bir hale gelmiş, yaygınlaşarak yaşamın hemen her alanına dâhil olmuştur (Aydeniz, 2012, s. 22). Yaşanan bu gelişmenin sonucunda baskın unsurları gazete, dergi, radyo ve televizyon olan basılı ve analog iletişim teknolojilerini ifade eden geleneksel medya kavramından farklı olarak, yeni medya (dijital medya) kavramı ortaya çıkmıştır (Kılıç, 2019, s. 227; Adıgüzel, 2017, s. 28; Dumanlı-Kürkçü, 2015, s. 16; Aydeniz, 2012, s. 26-27).

Yeni medya, işbirliği temelli bir yaklaşım içeren, kullanıcıları sanal ortamda bir araya getirip etkileşimde bulunmalarına olanak sunan ortamlar ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Cardoso, 2006, s. 14). Yeni iletişim teknolojilerini bünyesinde barındıran yeni medya kavramı oldukça geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu kavramın "*Var olan medyayı, etkileşimli olarak, sayısal veriye dönüştürmeye yönlendiren ve bilgisayar aracılığıyla üretim, dağıtım ve paylaşım sağlayan ortamlar.*" şeklinde tanımlanması mümkündür (Manovich, 2001, s. 19). Bilgisayar ve ağ teknolojileri vasıtasıyla görsel, işitsel ve basılı medyanın bir araya geldiği bu medya ortamı, günümüzde hâkim iletişim teknolojisi haline gelmiştir. Eğitim, araştırma, sağlık, ticaret, bankacılık, eğlence, sanal sosyal topluluklar kurma gibi birçok alanda kullanılan yeni medya oldukça işlevsel ve ilgi çekici niteliktedir (Aydeniz, 2012, s. 26; Tokgöz, 2000, s. 67).

Günümüzde, gündelik yaşamın hemen her alanına dâhil olmuş ve yaşamın vazgeçilemez bir parçası haline gelmiş olan yeni medya, ihtiyaçlar doğrultusunda ve kontrollü bir şekilde kullanıldığında birçok kolaylaştırıcı işleve sahiptir (Aydeniz, 2019, s. 7). Fakat medyanın ölçsüz ve yoğun kullanımı, birçok soruna (nörolojik, psikolojik, sosyal, fiziksel) neden olabilmektedir (Tanrıverdi ve Sağır, 2014, s. 780). Bu ölçsüz ve yoğun kullanım, problemlerli medya kullanımı (ekran bağımlılığı) kavramını gündeme getirmiştir (Çom-Aybal, 2021, s. 6).

Konuya ilişkin alan yazın incelendiğinde, problemlerli medya kullanımı kavramının uluslararası literatürde olduğu gibi Türkiye'de de henüz yerleşmediği, buna karşın televizyon, internet, dijital oyun, bilgisayar ve akıllı telefon bağımlılığı gibi kavramların yaygın ve tekil bir şekilde ele alındığı görülmektedir (Çom-Aybal, 2021, s. 6; Furuncu ve Öztürk, 2020, s. 541; Furuncu, 2019, s. 20). Ancak günümüz dünyasında bireyler medyaya ilişkin unsurların birçoğunu gün içerisinde birlikte veya ardışık olarak kullanmaktadırlar. Bu durum dikkate alındığında, bu kavramlara ilişkin problemlerli kullanımları tekil bir şekilde ele alıp incelemenin yanı sıra, problemlerli medya kullanımı gibi genel bir kavram altında ele alarak incelemenin de gerekli olduğu söylenebilir (Çom-Aybal, 2021, s. 7; Furuncu, 2019, s. 20).

Yine konuya ilişkin alan yazın incelediğinde yukarıda ele alınan bağımlılıklara ilişkin araştırmaların genellikle yetişkinler ve ergenler üzerine yoğunlaştığı gözlenmektedir (Furuncu, 2019, s. 20). Oysa hem uluslararası kuruluşların hem de ulusal kuruluşların hazırladığı raporlar problemlerli medya kullanımının çocuklar için de tehdit arz eder nitelikte olduğunu göstermektedir. Örneğin; Birleşik Krallık'ta yapılan, çocukların ve ebeveynlerin dijital medya kullanımını ve dijital medyaya yönelik

tutumlarını inceleyen araştırmanın bulgularına göre ekran başında geçirilen süre her yıl biraz daha artmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre 5-7 yaş grubundaki çocukların %95'i günde yaklaşık 2 saat televizyon izlemekte, %66'sı 1 saatini dijital oyun oynayarak geçirmekte ve %79'u 1 saatten fazla internet kullanmaktadır. 8-11 yaş grubundaki çocukların ise %95'i günde yaklaşık 2 saat televizyon izlemekte, %81'i 1 saatten fazla dijital oyun oynamakta ve %79'u yaklaşık 2 saat internet kullanmaktadır (OfCom, 2018). Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan çocuk ve gençlerin medya kullanımına dair 2019 yılında yayınlanan rapora göre de 8-12 yaş grubunda 2015 yılında %9 olan akıllı telefonda kullanım oranı 2019'da %11'e yükselmiştir. Bu yaş grubunda 2015 yılında %14 olan akıllı telefonda oyun oynama oranı, 2019 yılında %22'ye; çevirim içi videoların 2015 yılında akıllı telefonlardan izleme oranı olan %8 ise 2019 yılında %27 yükselmiştir (Yohay, 2020). Çocuklarda medya kullanım oranları Türkiye açısından incelendiğinde de benzeri bir durumla karşılaşılmaktadır.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) 6-18 yaş grubundaki öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirdiği "Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması" başlıklı çalışmanın bulgularına göre katılımcıların %65,8'inin günlük televizyon izleme süresi 1-3 saat aralığındadır. Katılımcıların %15,3'ünün günlük cep telefonu kullanım süresi 2-3 saat, %12,5'inin 3-5 saat aralığındadır. Günlük cep telefonu kullanım süresi 5 saatin üzerinde olan katılımcı oranı ise %17'dir. Katılımcıların günlük bilgisayar/tablet kullanımları incelendiğinde %23,5'inin günlük kullanım süresinin 2-3 saat aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların %25,3'ünün ise günlük internet kullanım süresi 2-3 saat aralığındadır (RTÜK, 2013, s. 18-20).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2021 yılında yayınladığı Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'nın sonuçlarına göre 6-15 yaş grubundaki çocuklarda 2013 yılında %50,8 olan internet kullanım oranı, 2021 yılında %82,7'ye yükselmiştir. İnternet kullanan çocukların %98,6'sı neredeyse her gün internet kullanmaktadır. 6-15 yaş grubunda yer alan ve düzenli bir şekilde akıllı telefon kullanan çocukların %32,3'ü, en az 30 dakikada bir akıllı telefonu kontrol etmektedirler. Yine bu araştırmanın sonuçlarına göre 11-15 yaş grubundaki çocukların %75'i akıllı telefon kullanmaktadır ve %39,4'ü dijital oyun oynamaktadır. 6-10 yaş grubundaki çocukların ise %53,9'u akıllı telefon kullanmaktadır ve %32,7'si dijital oyun oynamaktadır. Dijital oyun oynayan 6-15 yaş grubundaki çocukların %94,7'si, en az haftada bir defa olmak üzere, neredeyse her gün düzenli olarak dijital oyun oynamaktadır. Düzenli dijital oyun oynayan erkek çocuklarının hafta içi ekran başında geçirdikleri süre günlük ortalama 3 saat, kız çocuklarının ise 2 saat 18 dakikadır (TÜİK, 2021). Bu kullanım süreleri, 6 yaşından büyük çocuklar için önerilen kullanım süresi olan 2 saatin (American Academy of Pediatrics [AAP], 2016) üzerindedir.

Yukarıda aktarılan raporların sonuçları bir bütün olarak ele alındığında dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de çocuklarda medya kullanım oranlarının önemli oranda arttığı ve kullanım süresi açısından problemlili medya kullanımı niteliği arz etmeye başladığı görülmektedir. Problemlili medya kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek olumsuzluklar incelendiğindeyse, çocuklarda problemlili medya kullanımına bağlı olarak birçok olumsuzluğun ortaya çıkabildiği gözlenmektedir. Örneğin Harrison ve Liechty'e (2012) göre ekranlı araç (televizyon, bilgisayar/tablet, cep telefonu vb.) kullanımı çocuklarda haz oluşturmada ve bu araçlara karşı bağımlılığın gelişmesine neden olabilmektedir. Koyuncu (2022, s. 47) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da problemlili medya kullanımına bağlı olarak, ekranla geçirilen günlük sürenin arttığını ve bu durumun bir sonucu olarak ekran bağımlılığı riskini artırdığını göstermektedir. Lissak'a (2018, s. 149) göre ortaya çıkan bu bağımlılık sosyal başa çıkmayı azaltabilmekte, beynin bilişsel kontrol ve duygusal düzenleme ile ilgili kısımlarında yapısal değişikliklere neden olarak madde bağımlılığında ortaya çıkan özlem ve istek duymaya benzer davranışların oluşmasına sebep olabilmektedir. Sigman'a (2017, s. 1) göre sinir sistemi gelişiminin kritik aşamalarında belirli ekran aktivitelerine yoğun ve rutin bir şekilde maruz kalma, bir diğer değişle problemlili medya kullanımının, tıpkı madde bağımlılığında olduğu gibi gelişim sürecindeki beyinde yapısal, sinaptik ve fonksiyonel değişikliklerle sonuçlanan gen ekspresyonunu değiştirmesi mümkündür. Bunun yanı sıra problemlili medya kullanımının bir sonucu olan ve yüksek düzeyde isteğe bağlı ekran zamanı içeren ekran bağımlılığı bozuklukları, daha fazla çocuk hareketsizliğine neden olmaktadır. Böylece çocukların nörolojik sağlığında, özellikle de beyin yapısı ve işlevinde önemli bir rol oynayan aerobik zindeliği azaltmaktadır.

Çocukların nörolojik sağlığında, özellikle beyin yapısı ve işlevinde önemli bir rol oynayan, aerobik zindeliğin (Sigman, 2017, s. 1) azalmasının aynı zamanda kas gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve çocuklarda gözlenen yüksek beden kitle indeksiyle de ilişkili olduğu

düşünülmektedir. Howie, Coenen, Campbell, Ranelli ve Straker (2017, s. 41) tarafından yapılan deneysel çalışmanın sonuçları tablet, bilgisayarlarla fazla zaman geçiren çocukların daha fazla oturduklarını, daha az fiziksel aktivitede bulduklarını; bu çocukların gövde, üst kol ve dirsek postür çeşitliliğinin ve trapez kası aktivitesinin daha az olduğunu göstermektedir. Koyuncu (2022, s. 47) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ise dijital ekranla geçirilen günlük ortalama süre arttıkça çocuklarda alt ekstremitel fonksiyonel kasların kuvveti azalmaktadır. Cox ve diğerleri (2012, s. 58) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da araştırmaya katılan çocukların ortalama televizyon izleme süresinin (günlük) 90,7 dakika olduğunu, bu çocukların %14'ünün aşırı kilolu veya obez olduğunu göstermektedir. Araştırmanın sonuçları, televizyon izleme süresiyle, çocuklarda gözlenen yüksek beden kitle indeksi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Çom-Aybal (2021, s. 58) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da Cox ve diğerleri (2012) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir. İlgili araştırmanın sonuçlarına göre de çocukların ekran kullanım süresi arttıkça obezite eğilimi artmaktadır.

Koyuncu (2022) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da diğer araştırmalardan (Çom-Aybal, 2021, s. 58; Howie vd., 2017, s. 41; Cox vd., 2012, s. 58) elde edilen sonuçları desteklemektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre çocukların ekran başında geçirdikleri süre arttıkça fiziksel aktivite düzeyi azalmaktadır. Bu durum çocukları gündelik hayatın getirdiği hareketlilikten uzaklaştırarak, sedanter (hareketsiz) yaşam tarzına yöneltebilmektedir (Koyuncu, 2022, s. 47). Birey ve toplum açısından önemli bir halk sağlığı sorunu olan sedanter yaşam tarzı, alınan ve harcanan enerji arasında dengesizliğe neden olmaktadır. Araştırmaların sonuçları sedanter yaşam tarzının vücut ağırlığı artışı tetikleyerek şişmanlık ve obezite gibi sorunlara neden olabildiğini göstermektedir. Şişmanlık ve obezite ise metabolik anormallikleri tetikleyen aşırı yağ dokusu birikimine neden olabilmektedir. Bu durumun tip 2 diyabet, bazı kanser türleri, kalp-damar hastalıkları, sinir ve solunum sistemi hastalıkları dâhil olmak üzere birçok kronik hastalığın oluşmasında risk faktörü olduğu bilinmektedir (Özdoğan, 2020; Ziesenitz vd., 2012, s. 2-27).

Problemlerli medya kullanımı, nörolojik ve fiziksel sağlığın (çocuk hareketsizliği, yüksek beden kitle indeksi vb.) yanı sıra, özellikle çocuklar açısından önemli olan uyku kalitesi üzerinde de olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Cain ve Gradisar (2010, s. 735) tarafından 36 makalenin verileri incelenerek yapılan meta-analiz çalışmasının sonuçları, ergenlerde olduğu gibi çocuklarda da elektronik medya (televizyon, bilgisayar/tablet, cep telefonu vb.) kullanımıyla gecikmeli uyku ve daha kısa uyku süresi arasında tutarlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Kurap-Öcebe (2020, s. 66) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ise uykusu düzensiz olan çocukların televizyon karşısında geçirdikleri sürenin daha fazla olduğunu göstermektedir.

Problemlerli medya kullanımı yalnızca önerilen süreden daha fazla medya kullanımını içermez. Aynı zamanda takip edilen veya kullanılan içeriğin niteliğine bağlı olarak da bazı sorunlar gelişebilir. Bunların en önemlilerinden biri ise saldırgan davranışlardır. Saldırgan davranışların özellikle şiddet barındıran içeriklere maruz kalma ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü dijital oyunların birçoğunda saldırganlık ödüllendirilmektedir. Saldırganlığın ödüllendirilmesinin ise çocukları psikolojik açıdan etkilediği, düşmanlık duygularını artırdığı, saldırganca düşünmeyi ve saldırganca davranışları tetiklediği düşünülmektedir. Ayrıca bu oyunlarda saldırganlığın, sorun çözme yolu olarak ön plana çıkartılmasının bir sonucu olarak, çocuklarda saldırganlık ve sorun çözme arasında bağ kurma eğiliminin arttığı da öne sürülmektedir (Kurap-Öcebe, 2020, s. 20). Grüsser, Thalemann ve Griffiths (2007, s. 290) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları da aşırı oyun oynama ile saldırgan davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğunu göstermektedir. Lissak (2018, s. 149) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ise azalmış prososyal davranışın ve antisosyal davranışın da şiddet içeren içeriğe uzun süreli maruziyeti ile ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Yukarıda aktarılan ulusal-uluslararası raporların (TÜİK, 2021; Yohay, 2020; OfCom, 2018; RTÜK, 2013) ve çalışmaların (Koyuncu, 2022; Çom-Aybal, 2021, Kurap-Öcebe, 2020; Lissak, 2018; Howie vd. 2017; Sigman, 2017; Cox vd., 2012, Cain ve Gradisar, 2010; Grüsser vd., 2007) sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, çocuklarda medya kullanım oranlarının önemli oranda arttığı, bu artışın problemlerli medya kullanımına işaret ettiği, problemlerli medya kullanımının ise çocukların sağlığını (nörolojik, psikolojik, fiziksel) olumsuz yönde etkileyebilecek önemli sorunlara neden olabileceği söylenebilir. Bu bağlamda çocuklarda problemlerli medya kullanımının engellenebilmesi için nedenlerinin anlaşılmasının önemli olduğu düşünülerek, araştırmada çocuklarda gözlenen problemlerli medya kullanımının annenin demografik özellikleriyle ve evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasıyla ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, ilköğretim (1., 2., 3. ve 4. sınıf)

öğrenim gören çocukların annelerinden, detayları “Veri Toplama Aracı” başlığında açıklanmış olan veri toplama aracı kullanılarak toplanan verilerle sınırlanmıştır. Araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, annenin demografik özelliklerine (yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu) göre farklılaşmakta mıdır?
2. İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?
3. İlkokul öğrencilerinin medya kullanım süresi ile annenin medya kullanım süresi arasında ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve toplanan verilerin analiz edilme süreci açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntem ve tekniklerinden biri olan ve genel tarama modelleri arasında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu mevcut haliyle betimlemeyi hedefleyen araştırmalardır. Bu araştırmalarda katılımcıların görüşlerinin; ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi çeşitli özelliklerinin araştırma kapsamında incelenerek değişkenler bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmalarda ise durumları veya olayları betimlemenin ötesine geçilerek, değişkenler arasındaki ilişkilerin ve bağlantıların incelenmesi amaçlanır. İlişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmalar genellikle geniş örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013, s. 22; Karasar, 1995, s. 77).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini çocuğu ilkökulda (1., 2., 3. ve 4. sınıf) öğrenim gören anneler oluşturmaktadır. Evrende yer alan annelerden kolay ulaşılabilir (uygun) örneklem yöntemi ile kendine ulaşılan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 362 anne, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi araştırmada zaman, para ve işgücü gibi maddi unsurların kaybını önlemeyi sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2013, s. 92). Örnekleme yer alan katılımcıların, araştırma kapsamında ölçülen özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Demografi Özelliklerine Göre Dağılımları

	N	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Yaş	34 ve altı	134	37,0	37,0
	35-39	117	32,3	69,3
	40 ve üstü	111	30,7	100,0
	Toplam	362	100,0	100,0
Eğitim Düzeyi	Lise altı	76	21,0	21,0
	Lise	158	43,6	64,6
	Lisans ve üstü	128	35,4	100,0
	Toplam	362	100,0	100,0
Çalışma Durumu	Evet	120	33,1	33,1
	Hayır	242	66,9	100,0
	Toplam	362	100,0	100,0

Tablo 1’deki dağılım incelendiğinde katılımcıların %37’sinin 34 ve altı, %32,3’ünün 35-39, %30,7’sinin 40 ve üstü yaş aralığında olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%43,6) lise düzeyinde eğitime sahip olduğu, lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların oranının %35,4, lise ve altı eğitim düzeyine sahip olanların oranının ise %21,0 olduğu görülmektedir. Çalışma durumuna göre dağılımları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun (%66,9) çalışmadığı, çalışan katılımcı oranının %33,1 olduğu görülmektedir. Katılımcıların, öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların, Öğrencilerin Demografi Özelliklerine Göre Dağılımları

	N	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Cinsiyet	Kız	191	52,8	52,8
	Erkek	171	47,2	47,2
	Toplam	362	100,0	100,0
Sınıf	1. Sınıf	78	21,5	21,5
	2. Sınıf	98	27,1	27,1
	3. Sınıf	84	23,2	23,2
	4. Sınıf	102	28,2	28,2
	Toplam	362	100,0	100,0

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre katılımcıların dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %52,8'inin çocuğunun kız, %47,2'sinin çocuğunun erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre katılımcıların dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %21,5'inin çocuğunun 1. sınıf, %27,1'inin çocuğunun 2. sınıf, %23,2'sinin çocuğunun 3. sınıf, %28,2'sinin çocuğunun 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasına göre katılımcıların dağılımları ise Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların, Evde Medya Kullanımına İlişkin Kuralların Olup Olmamasına Göre Dağılımları

	N	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediniz mi?	Evet	262	72,4	72,4
	Hayır	100	27,6	27,6
	Toplam	362	100,0	100,0
Çocuğunuzun medya araçlarını ne kadar süre kullanabileceğini belirlediniz mi?	Evet	284	78,5	78,5
	Hayır	78	21,5	21,5
	Toplam	362	100,0	100,0
Çocuğunuzun kullandığı içerikleri çocuğunuzla birlikte mi belirlediniz?	Evet	269	74,3	74,3
	Hayır	93	25,7	25,7
	Toplam	362	100,0	100,0
Evinizde çocuklar ve ebeveynler için, cep telefonu kullanımı dâhil, ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirlediniz mi?	Evet	299	82,6	82,6
	Hayır	63	17,4	17,4
	Toplam	362	100,0	100,0

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların %72,4'ünün çocuğun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediği, %78,5'inin çocuğun medya araçlarını ne kadar süre kullanabileceğini belirlediği, %74,3'ünün çocuğun kullandığı içerikleri çocukla birlikte belirlediği ve %82,6'sının evde çocuklar ve ebeveynler için ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirlediği görülmektedir. Bu bulgular katılımcıların büyük çoğunluğunun evlerinde, medya kullanımına ilişkin kuralların olduğu şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların ve çocuklarının medya kullanım sürelerine göre dağılımları ise Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların ve Çocuklarının Medya Kullanım Sürelerine Göre Dağılımları

	N	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Annenin Hafta İçi Medya Kullanım Süresi	1 saatten az	59	16,3	16,3
	1 saat	74	20,4	20,4
	2 saat	103	28,5	28,5
	3 saat	69	19,1	19,1
	3 saatten fazla	57	15,7	15,7
	Toplam	362	100,0	100,0
Annenin Hafta Sonu Medya Kullanım Süresi	1 saatten az	72	19,9	19,9
	1 saat	59	16,3	16,3
	2 saat	99	27,3	27,3
	3 saat	72	19,9	19,9
	3 saatten fazla	60	16,6	16,6
	Toplam	362	100,0	100,0
Çocuğun Hafta İçi Medya Kullanım Süresi	1 saatten az	91	25,1	25,1
	1 saat	115	31,8	31,8
	2 saat	108	29,8	29,8
	3 saat ve üzeri	48	13,3	13,3
	Toplam	362	100,0	100,0
Çocuğun Hafta Sonu Medya Kullanım Süresi	1 saatten az	40	11,0	11,0
	1 saat	61	16,9	16,9
	2 saat	128	35,4	35,4
	3 saat	87	24,0	24,0
	3 saatten fazla	46	12,7	12,7
	Toplam	362	100,0	100,0

Tablo 4 incelendiğinde annelerin %34,8'nin hafta içi, %36,5'inin hafta sonu medya kullanım süresinin, 2 saatin üzerinde olduğu görülmektedir. Çocukların medya kullanım süreleri incelendiğinde ise çocukların %13,3'ünün hafta içi, %36,7'sinin ise hafta sonu medya kullanım süresinin AAP (2016) tarafından 6 yaşından büyük çocuklar için önerilen günlük kullanım süresi olan 2 saatin üzerinde olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya veri sağlamak için Bilgilendirilmiş Onam Form'unu, Sosyodemografik Bilgi Form'unu ve Problemler Medya Kullanım Ölçeği Kısa Form'unu (PMKÖ-KF) kapsayan veri toplama aracı kullanılmıştır. Bilgilendirilmiş Onam Form'unda araştırmanın amacı, araştırmadan elde edilecek verilerin hangi amaçla kullanılacağı, katılımcıların hakları ve anket formunda yer alan sorunların nasıl cevaplandırılacağı açıklanmıştır. Sosyodemografik Bilgi Form'unda, araştırma kapsamında incelenecek demografik değişkenlere (yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu) ilişkin sorular yer almaktadır.

PMKÖ-KF, Domoff ve diğerleri (2019) tarafından 4-11 yaş grubundaki çocuklarda problemler medya kullanımının olup olmadığını tespit etmek üzere geliştirilmiştir. Ölçek, özel olarak herhangi bir medya aracının problemler kullanımını değil, televizyon, bilgisayar, tablet bilgisayar, akıllı telefon gibi medya araçlarının problemler kullanımını saptamaya çalışır. Ölçeğin, Türkçe'ye uyarlaması Furuncu (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçekteki soruların, çocuğun son 1 aydaki davranışlar dikkate alınarak ebeveynler veya ebeveynlerden biri tarafından cevaplanması gerekmektedir. Kısa formu 9 maddeden oluşan ve tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçek, 5'li Likert tipi (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sıklıkla 5=Her Zaman) bir ölçektir. Ölçek puanı tüm maddelerde alınan puanın 9'a bölünmesi ile elde edilir. Başka bir deyişle çocuğun problemler medya kullanım puanı en az 1, en çok 5 olabilir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, çocukta problemler medya kullanımının yüksek düzeyde olabileceğini gösterir. Ölçeğe ilişkin uyum indeksleri ise şu şekildedir: Serbestlik derecesi = 27,00; Ki-kare (χ^2) = 49,02; (χ^2)/sd = 1,81; GFI = 0,91; CFI = 0,99; NFI = 0,98; NNFI = 0,99; RFI = 0,98; IFI = 0,98; RMSEA = 0,062; RMR = 0,041; SRMR = 0,041; PGFI = 0,54. Ölçeğin kısa formu için Cronbach's alfa değerleri 0,92 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam madde korelasyonları ise 0,51 ile 0,81 arasında değerler almaktadır. Uyarlama çalışmasında yapılan analizler, ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış kısa formunun 4-11 yaş grubundaki çocuklarda problemler medya kullanımını saptamak üzere kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (Furuncu ve Öztürk, 2020, s. 550; Furuncu, 2019, s. 33-58). Bu araştırma kapsamında toplanan veriler kullanılarak yapılan analizde ise ölçeğin Cronbach's alfa değerleri 0,90 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler analiz edilmeden önce, araştırma kapsamında kullanılan ölçek puanlarının betimleyici istatistikleri (Tablo 5) incelenmiştir. Ölçek puanlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında olması halinde, verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

Tablo 5: Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

N	Minimum	Maksimum	Ortalama	S.Sapma	Çarpıklık	Basıklık
362	9,00	45,00	17,86	6,96	0,98	0,71

Ölçek puanlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında dağılması, veri dağılımının normalden aşırı sapma göstermediğinin kanıtı olarak kabul edilebilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2012, s. 16). Tablo 3 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında dağıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ölçek puanlarının normal dağıldığı söylenebilir.

Ölçek puanlarının dağılımı normal olduğu için iki grup arasında karşılaştırmalar yapılırken t testi, ikiden fazla grup arasında karşılaştırma yapılırken tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA yapılmadan önce gruplarda puanlarının varyanslarının homojenliğini incelemek için Levene Varyansların Homojenliği testi uygulanmış ve varyanslarının eşit olduğu görülmüştür. Bundan dolayı ANOVA sonuçlarının, puanlarında farklılaşma gösterdiği durumlarda farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için örneklem büyüklüğüne göre ağırlıklandırılmış Tukey ikili karşılaştırma testleri testi uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelenirken Kay-Kare testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerine cevap vermek üzere yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar aktarılmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemine (İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, annenin demografik özelliklerine (yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu) göre farklılaşmakta mıdır?) cevap vermek üzere yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Ölçek puanlarının (PMK-KF) *annenin yaşına* göre farklılaşma durumunu test etmek için tek yönlü ANOVA testi uygulanmış, bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Katılımcıların Yaşına Göre Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırması Tek Yönlü ANOVA Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	294,37	2	147,19	3,07	0,05
Grup İçi	17202,16	359	47,92		
Toplam	17496,53	361			

Tablo 6'da görüldüğü üzere ölçekten (PMK-KF) alınan toplam puan ortalamaları, katılımcıların yaş gruplarına göre farklılaşmamaktadır [F(2, 359) =3,07; p=0,05]. Bu durumda öğrencilerde gözlenen problemlili medya kullanımının annenin yaşına göre farklılaşmadığı söylenebilir. Arslan (2022, s. 42) tarafından yapılan araştırmada da anne yaşı değişkeninin çocuklarda görülen problemlili medya kullanımı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Akça (2018, s. 30-35) tarafından yapılan araştırmanın bulguları da çocuklarda gözlenen internet bağımlılığı eğiliminin ve oyun bağımlılığı eğiliminin annenin yaşına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını göstermektedir. Fakat Çom-Aybal (2021, s. 23) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin yaşıyla, çocukların günlük ekran kullanım süreleri ve çocuklarda gözlenen ekran bağımlılığı eğilimi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre ebeveynlerin yaşı arttıkça çocuklarda görülen ekran bağımlılığı eğilimi ve günlük ekran kullanım süresi artmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada ulaşılan bulgunun, Arslan (2022) ve Akça (2018) tarafından yapılan araştırmalardan elde edilen bulguyu desteklediği, Çom-Aybal (2021) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen bulguyla çeliştiği söylenebilir. Bu çelişki Çom-Aybal (2021) tarafından yapılan araştırmada tek başına anne yaşının etkisinin değil de ebeveyn yaşının etkisinin incelenmesinden kaynaklanmış olabilir.

Ölçek puanlarının (PMK-KF) *annenin eğitim düzeyine* göre farklılaşma durumunu test etmek için tek yönlü ANOVA testi uygulanmış, bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırması Tek Yönlü ANOVA Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Gruplar Arası	398,51	2	199,25	4,18	0,02	0,02
Grup İçi	17098,02	359	47,627			
Toplam	17496,53	361				

Tablo 7'de görüldüğü üzere ölçekten (PMK-KF) alınan toplam puan ortalamaları katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır [F(2, 359) =4,184; p= < 0.05]. Bu durumda öğrencilerde gözlenen problemlili medya kullanımının annenin eğitim düzeylerine göre farklılaştığı söylenebilir. Fakat Eta-kare (η^2) etki büyüklüğü istatistiği (Cohen, 1988) incelendiğinde eğitim düzeyinin ölçek puanları üzerindeki pratik etkisinin düşük düzeyde olduğu r ($\eta^2 = 0.02$) görülmektedir. Bununla birlikte istatistiksel olarak eğitim düzeyinin hangi grupların ortalamalarında farklılaştığını incelemek üzere örneklem büyüklüğüne göre ağırlıklandırılmış Tukey ikili karşılaştırma testleri uygulanmış ve sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur. Tukey ikili karşılaştırma testleri uygulanmadan önce eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların ölçek puanlarının ortalaması incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Katılımcıların Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

Grup	N	Ortalama	S.Sapma	S.Hata	Minimum	Maksimum
1 (Lise altı)	76	17,38	6,40	0,73	9,00	37,00
2 (Lise)	158	16,95	6,91	0,55	9,00	45,00
3 (Lisans ve üstü)	128	19,26	7,18	0,63	9,00	41,00
Toplam	362	17,86	6,96	0,37	9,00	45,00

Eğitim düzeyi lise altı (1) olan gruptaki 76 katılımcının ölçek puanları ortalaması 17,38 (S.S.=6,40); lise (2) olan grupta yer alan 158 katılımcının ortalaması 16,95 (S.S.=6,1) ve lisans ve üstü (3) olan grupta bulunan 128 katılımcının ortalaması 19,26 (S.S.=7,18) olarak hesaplanmıştır. Bu durumda en düşük ölçek puanları ortalamasının eğitim düzeyi lise, en yüksek ölçek puan ortalamasının ise eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcıların yer aldığı grupta olduğu; annesinin eğitim düzeyi lisans ve

üstü olan çocuklarda gözlenen sorunlu medya kullanım düzeyinin diğer gruplardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 9: Tukey HSD Çoklu Karşılaştırmalar Testi

Eğitim Düzeyi 1 (I)	Eğitim Düzeyi 2 (J)	I-J	S.H
1	2	0,43	0,96
	3	-1,88	1,00
2	3	-2,1*	0,82

*. $p < 0.05$

Tablo 9'a göre eğitim düzeyi 2 (lise) olanların ölçek puanı ortalamaları ile eğitim düzeyi 3 (lisans ve üstü) olanların ortalamaları arasındaki -2,31 puanlık fark, eğitim düzeyi lise olan katılımcıların lehine $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıyken, grup 1'in (lise altı) ortalamasının diğer gruplardan istatistiksel olarak farklı olduğu söylenemez. Dolayısıyla annesinin eğitim düzeyi lise olan çocuklarda gözlenen sorunlu medya kullanım düzeyinin, daha düşük olması beklenebilir. Fakat Furuncu (2019, s. 64) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeyi üniversite olan annelerin çocuklarında gözlenen sorunlu medya kullanım düzeyinin daha düşük olduğu; Gençler (2018, s. 119) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların bilinçli internet kullanım düzeylerinin yükseldiği bulgularına ulaşılmıştır. Buna karşın Arslan (2022, s. 45) tarafından yapılan çalışmada annenin eğitim düzeyinin çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımını üzerinde; Çom-Aybal (2021, s. 23) tarafından yapılan çalışmada ise annenin eğitim düzeyinin çocukların günlük ekran kullanım süresi ve çocuklarda gözlenen ekran bağımlılığı eğilimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen bulgunun Arslan (2022), Çom-Aybal (2021), Furuncu (2019) ve Gençler (2018) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen bulguları desteklemediği, çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımının annenin eğitim düzeyiyle ilişkisinin ele alındığı çalışmaların birbirinden farklı sonuçlar ürettiği söylenebilir. Bu farklılığın kaynağı, çalışmalarda annenin eğitim düzeyinin farklı şekillerde kategorize edilmesi ve örnekleme yer alan katılımcı sayısı olabilir.

Ölçek puanlarının (PMK-KF) *annenin çalışma durumuna* göre farklılaşma durumunu test etmek için ilişkisiz örneklemler t testi uygulanmış, bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması İlişkisiz Örneklem t Testi

Çalışma Durumu	N	Ortalama	S.S.	t	Sd	p	Cohen's d
Evet	120	19,03	7,78	2,12	202,36	0,03	0,25
Hayır	242	17,28	6,45				

Tablo 10'da görüldüğü gibi annenin çalışma durumuna göre ölçekten (PMK-KF) alınan puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Tabloya göre çalışan katılımcıların 19,03 (SS=7,78) olan ortalama ölçek puanıyla, çalışmayan katılımcıların 17,28 (SS=6,45) olan ortalaması arasındaki yaklaşık 1,75 puanlık fark çalışmayan katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlıdır [$t(202,36)=2,12$; $p < 0,05$]. Bu durumda çalışmayan annelerin çocuklarında gözlenen problemlili medya kullanım düzeyinin daha düşük olması beklenebilir. Fakat 0,25 olan Cohen's d etki büyüklüğü istatistiği (Kılıç, 2014, s. 45) göz önünde bulundurulduğunda, bu farkın pratikte düşük düzeyde bir etkiye karşılık geldiği söylenebilir.

Arslan (2022, s. 49-50) tarafından yapılan çalışmada ise annenin çalışma durumunun çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımını anlamlı düzeyde etkilediği ve çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımını 0,16 kat artırdığı tespit edilmiştir. Buna karşın Çom-Aybal (2021, s. 23) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çalışma durumlarıyla çocukların günlük ekran kullanım süreleri ve çocuklarda gözlenen ekran bağımlılığı eğilimi arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Benzer şekilde Akça (2018, s. 30-35) tarafından yapılan çalışmanın bulguları da çocuklarda gözlenen internet bağımlılığı eğiliminin ve oyun bağımlılığı eğiliminin annenin çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen bulgunun Arslan (2022) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulguyu desteklediği, Çom-Aybal (2021) ve Akça (2018) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen bulguyla çeliştiği söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemine (İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmasına göre farklılaşmakta mıdır?) cevap vermek üzere, Ölçek puanlarının (PMK-KF) evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmasına göre farklılaşma

durumunu test etmek için ilişkisiz örneklem t testi uygulanmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Evde Medya Kullanımına İlişkin Kuralların Olup Olmamasına Göre Katılımcıların Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması İlişkisiz Örneklem t Testi

		N	Ortalama	S.S.	t	Sd	p	Cohen’s d
Çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediniz mi?	Evet	262	17,38	6,87	-2,11	360	0,04	-0,25
	Hayır	100	19,10	7,09				
Çocuğunuzun medya araçlarını ne kadar süre kullanabileceğini belirlediniz mi?	Evet	284	17,40	6,70	-2,39	360	0,02	-0,31
	Hayır	78	19,51	7,65				
Çocuğunuzun kullandığı içerikleri çocuğunuzla birlikte mi belirlediniz?	Evet	269	16,86	6,54	-4,51	145,24	0,00	-0,57
	Hayır	93	20,74	7,37				
Evinizde çocuklar ve ebeveynler için, cep telefonu kullanımı dâhil, ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirlediniz mi?	Evet	299	17,44	6,87	-2,49	360	0,01	-0,35
	Hayır	63	19,83	7,13				

Tablo 11’e göre “Çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı 17,38 (S.S.=6,87), “Hayır” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı ise 19,10’dur (S.S.=7,09). Grupların ortalama ölçek puanları arasındaki fark ise 1,72’dir ve bu fark, soruya “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlıdır [$t(360)=-2,11$; $p < 0,05$]. Bu durumda çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirleyen katılımcıların çocuklarında gözlenen problemlili medya kullanım düzeyinin daha düşük olması beklenebilir. Fakat -0,25 olan Cohen’s d etki büyüklüğü istatistiği (Kılıç, 2014, s. 45) göz önünde bulundurulduğunda, bu farkın pratikte düşük düzeyde bir etkiye karşılık geldiği söylenebilir.

“Çocuğunuzun medya araçlarını ne kadar süre kullanabileceğini belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı 17,40 (S.S.=6,70), “Hayır” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı ise 19,51’dir (S.S.=7,65). Grupların ortalama ölçek puanları arasındaki fark ise 2,11’dir ve bu fark, soruya “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlıdır [$t(360)=-2,39$; $p < 0,05$]. Bu durumda çocuğunuzun medya araçlarını ne kadar süre kullanabileceğini belirleyen katılımcıların çocuklarında gözlenen problemlili medya kullanım düzeyinin daha düşük olması beklenebilir. Cohen’s d etki büyüklüğü istatistiği (Kılıç, 2014, s. 45) göz önünde alındığında (-0,31), bu farkın pratikte düşük düzeyde bir etkiye karşılık geldiği söylenebilir.

“Çocuğunuzun kullandığı içerikleri çocuğunuzla birlikte mi belirlediniz?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı 16,86 (S.S.=6,54), “Hayır” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı ise 20,74’tür (S.S.=7,37). Grupların ortalama ölçek puanları arasındaki fark ise 4,2’dir ve bu fark, soruya “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlıdır [$t(145,24)=-4,51$; $p < 0,05$]. Bu durumda çocuğunuzun kullandığı içerikleri çocuğunuzla birlikte belirleyen katılımcıların çocuklarında gözlenen problemlili medya kullanım düzeyinin daha düşük olması beklenebilir. Cohen’s d etki büyüklüğü istatistiği (Kılıç, 2014, s. 45) göz önüne alındığında (-0,57), bu farkın pratikte orta düzeyde bir etkiye karşılık geldiği söylenebilir.

“Evinizde çocuklar ve ebeveynler için, cep telefonu kullanımı dâhil, ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı 17,44 (S.S.=6,87), “Hayır” cevabı veren katılımcıların ortalama ölçek puanı ise 19,83’tür (S.S.=7,13). Grupların ortalama ölçek puanları arasındaki fark ise 2,39’dur ve bu fark, soruya “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlıdır [$t(360)=-2,49$; $p < 0,05$]. Bu durumda evinde çocuklar ve ebeveynler için, cep telefonu kullanımı dâhil, ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirleyen katılımcıların çocuklarında gözlenen problemlili medya kullanım düzeyinin daha düşük olması beklenebilir. Cohen’s d etki büyüklüğü istatistiği (Kılıç, 2014, s. 45) göz önüne alındığında (-0,35), bu farkın pratikte düşük düzeyde bir etkiye karşılık geldiği söylenebilir.

Tablo 10’da yer alan bulgular araştırmanın ikinci alt problemi bağlamında bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ilkököl öğrencilerinde problemlili medya kullanımının, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmamasına göre, evinde medya kullanımına ilişkin kurallar olan katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı söylenebilir. Dolayısıyla evde medya kullanımına ilişkin kuralların olmasının, çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımını azaltması beklenebilir. Ulaşılan bu bulgu Çom-Aybal (2021) ve Gençer (2018) tarafından yapılan araştırmalardan elde edilen bulguları, AAP’ın (2016) çocuklarda ekran kullanımıyla ilgili olarak ebeveynlere önerilerini desteklemektedir.

Çom-Aybal (2021, s. 39-41) tarafından yapılan araştırmanın bulguları evde görsel medya araçlarının kullanımına yönelik çocuk ile birlikte uzlaşarak içeriğin belirlenmesi ve kullanım süresine karar verilmesi gibi kuralların olmasının çocukların ekran bağımlılıkları arasında istatistiksel olarak ters yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Gençler (2018, s. 119) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ise ebeveyn tarafından internet kullanımının kontrol edilmesinin ve internet kullanımının belli kurallar çerçevesinde düzenlenmesinin çocuklarda problemlili internet kullanım davranışının gelişmesini engellediğini göstermektedir. AAP'ın (2016) çocuklarda ekran kullanımıyla ilgili ebeveynlere önerileri incelendiğinde de, AAP'ın ebeveynlere evde ekransız yerler ve zaman dilimleri belirlemelerini, çocukların kullandıkları içerikleri kontrol etmelerini, içerikleri çocuklarla birlikte belirlemelerini ve birlikte kullanmalarını, 6 yaşından büyük çocuklar için günlük ekran kullanım süresini 2 saat ile sınırlamalarını önerdikleri görülmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemine (İlkokul öğrencilerinde medya kullanım süresi ile annenin medya kullanım süresi arasında ilişki var mıdır?) cevap vermek üzere anne ve çocuğun hafta içi medya kullanım süresi (Tablo 12); anne ve çocuğun hafta sonu medya kullanım süresi (Tablo 13) Kay-Kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 12: Anne ve Çocuğun Hafta İçi İnternet Kullanım Süresi Kay-Kare Testi

Gruplar	Çocuğun Hafta İçi İnternet Kullanım Süresi				Toplam
	1. Grup (1 saatten az)	2. Grup (1 saat)	3. Grup (2 saat)	4. Grup (3 saatten fazla)	
1. Grup (1 saatten az)	19	27	12	1	59
2. Grup (1 saat)	26	31	15	2	74
3. Grup (2 saat)	21	28	42	12	103
4. Grup (3 saat)	10	19	22	18	69
5. Grup (3 saatten fazla)	15	10	17	15	57

$$\chi^2(12, 362) = 55,45; p < 0,01$$

Tablo 12 incelendiğinde görüleceği üzere anne ve çocukların hafta içi medya kullanım sürelerini gösteren değerler birbirinden önemli derecede farklıdır. Örneğin günlük medya kullanım süresi 1 saatten az olan 59 annenin 19'unun çocuğu da 1 saatten az medya kullanırken, bu 59 anneden sadece 1 tanesinin çocuğu günde 3 saatten fazla medya kullanmaktadır. Tablo bir bütün olarak ele alındığında genel olarak annenin hafta içi medya kullanım süresi arttıkça, çocuğun medya kullanım süresinde de bir artışın gözlemlendiği söylenebilir ve anne ile çocuğun hafta içi medya kullanım süreleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır [$\chi^2(12, 362) = 55,45; p < 0,01$].

Tablo 13: Anne ve Çocuğun Hafta Sonu İnternet Kullanım Süresi Kay-Kare Testi

Gruplar	Çocuğun Hafta Sonu İnternet Kullanım Süresi					Toplam
	1. Grup (1 saatten az)	2. Grup (1 saat)	3. Grup (2 saat)	4. Grup (3 saat)	5. Grup (3 saatten fazla)	
1. Grup (1 saatten az)	27	14	22	6	3	72
2. Grup (1 saat)	5	15	24	12	3	59
3. Grup (2 saat)	5	21	44	19	10	99
4. Grup (3 saat)	2	7	27	28	8	72
5. Grup (3 saatten fazla)	1	4	11	22	22	60

$$\chi^2(16, 362) = 130,40; p < 0,01$$

Tablo 13 incelendiğinde görüleceği üzere anne ve çocukların hafta sonu medya kullanım sürelerini gösteren değerler birbirinden önemli derecede farklıdır. Örneğin günde 1 saatten az medya kullanan toplam 72 annenin 27'sinin çocuğu da 1 saatten az medya kullanırken bu 72 anneden sadece 3 tanesinin çocuğu günde 3 saatten fazla medya kullanmaktadır. Tablo bir bütün olarak ele alındığında genel olarak annenin hafta sonu medya kullanım süresi arttıkça, çocuğun medya kullanım süresinde de bir artışın gözlemlendiği söylenebilir ve anne ile çocuğun hafta sonu medya kullanım süreleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır [$\chi^2(16, 362) = 130,40; p < 0,01$].

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ilkökul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımının, annenin problemlili medya kullanımı ile ilişkili olabileceği söylenebilir. Ulaşılan bu bulgu, Arslan (2022) ve Çom-Aybal (2021) tarafından yapılan araştırmalardan elde edilen bulguları desteklemektedir. Arslan (2022, s. 49-50) tarafından yapılan araştırmanın bulguları olumsuz model olmanın, çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımını anlamlı düzeyde etkilediğini, olumsuz model olmada bir birimlik artışın problemlili medya kullanımını

0,46 kat artırdığını göstermektedir. Çom-Aybal (2021, s. 29) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen bulgu ise ebeveynlerin ekran süresi ile çocukların ekran süreleri arasında aynı yönde ve anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. İlkokul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımının, annenin problemlili medya kullanımıyla ilişkili olması annenin bu yaş düzeyindeki çocuklar için bir rol model olmasıyla açıklanabilir.

4. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Araştırmanın birinci alt problemine (İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, annenin demografik özelliklerine (yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu) göre farklılaşmakta mıdır?) cevap vermek üzere yapılan analizler sonucunda ilkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımının;

1. Annenin yaşına göre farklılaşmadığı,
2. Annenin eğitim düzeylerine göre eğitim düzeyi lise olan annelerin lehinde farklılaştığı, fakat eğitim düzeyinin pratik etkisinin düşük düzeyde olduğu,
3. Annenin çalışma durumuna göre çalışmayan annelerin lehine farklılaştığı, fakat çalışma durumunun pratik etkisinin düşük düzeyde olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde ilkokul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımının annenin eğitim düzeyinin lise olması halinde ve annenin çalışmıyor olması halinde daha düşük olması beklenebilir. Fakat annenin eğitim düzeyinin ve çalışma durumunun ilkokul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımını azaltmadaki etki düzeyinin düşük olduğu da söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemine (İlkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımı, evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmasına göre farklılaşmakta mıdır?) cevap vermek üzere yapılan analizler sonucunda, ilkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımının;

1. “Çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine farklılaştığı, fakat pratik etkinin düşük düzeyde olduğu,
2. “Çocuğunuzun medya araçlarını hangi saat aralığında kullanabileceğini belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine farklılaştığı, fakat pratik etkinin düşük düzeyde olduğu,
3. “Çocuğunuzun kullandığı içerikleri çocuğunuzla birlikte mi belirlediniz?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine farklılaştığı, pratik etkinin ise orta düzeyde olduğu,
4. “Evinizde çocuklar ve ebeveynler için, cep telefonu kullanımı dâhil, ekransız zamanlar ve ekransız yerler belirlediniz mi?” sorusuna “Evet” cevabı veren katılımcıların lehine farklılaştığı, fakat pratik etkinin düşük düzeyde olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ilkokul öğrencilerinde problemlili medya kullanımının evde medya kullanımına ilişkin kuralların olup olmasına göre evinde medya kullanımına ilişkin kurallar olan katılımcıların lehine istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı söylenebilir. Başka bir deyişle de evde medya kullanımına ilişkin kuralların olması halinde ilkokul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımının azalması beklenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine (İlkokul öğrencilerinde medya kullanım süresi ile annenin medya kullanım süresi arasında ilişki var mıdır?) cevap vermek üzere yapılan analizler sonucunda;

1. İlkokul öğrencilerinin hafta içi günlük medya kullanım süresiyle annenin medya kullanım süresine paralel olarak arttığı ve çocuğun medya kullanım süresiyle annenin medya kullanım süresi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu,
2. İlkokul öğrencilerinin hafta sonu günlük medya kullanım süresinin annenin medya kullanım süresine paralel olarak arttığı ve çocuğun medya kullanım süresiyle annenin medya kullanım süresi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ilkokul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımının, annenin problemlili medya kullanımı ile ilişkili

olabileceği söylenebilir. Başka bir deyişle, annenin medya kullanım süresindeki azalmaya veya artmaya bağlı olarak, çocukların medya kullanım süresinin de azalması veya artması beklenebilir.

Ulaşılan bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde bir rol model olarak annenin medya kullanım süresinin azalmasının, evde medya kullanımına ilişkin kuralların konmasının ve bu kuralların çocukla birlikte belirlenmesinin ilkökul öğrencilerinde gözlenen problemlili medya kullanımını azaltılmasında etkili olması beklenebilir. Bu bağlamda özellikle bir rol model olarak annelerin medya kullanımı konusunda bilinçlendirilmesinin ve çocuk sağlığına ilişkin politikaların tarafı olan kurumların (Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) anneleri medya kullanımı konusunda bilinçlendirilme çalışmalarını halk sağlığı bağlamında ele almasının gerekli olduğu söylenebilir. Ayrıca anneleri medya kullanımı konusunda bilinçlendirme çalışmaları, okul rehberlik servislerinin ve aile hekimlerinin de gündemine girmelidir. Bunların yanı sıra çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımının nedenlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için konuyu ele alan nicel araştırmaların sayısının artırılması, konuyu derinlemesine incelemeye olanak sunabilecek nitel araştırmaların yapılması faydalı olabilir. Bu araştırma kapsamında her bir bağımsız değişkenin çocuklarda gözlenen problemlili medya kullanımıyla ilişkisi ayrı ayrı ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmalarda ilgili bağımsız değişkenlerin etkilerinin bir arada ele alındığı ve çaprazlama etkilerin incelenmesine imkân veren modellerin test edilmesi, konunun daha detaylı bir şekilde ele alınması ve anlaşılması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2017). *Medya İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Akça, H. (2018). *İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkökul çağı çocuklarında ekran bağımlılığı eğiliminin nicel olarak incelenmesi*. Tıpta uzmanlık tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- American Academy of Pediatrics (AAP) (2016). *New recommendations for children's electronic media use*. Erişim adresi: <https://www.sciencedaily.com/releases/2016/10/161021121843.htm> Erişim tarihi: 15 Eylül 2022.
- Arslan, S. (2022). *Dijital ebeveynlik farkındalığı ve çocuklarda problemlili medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Aydeniz, H. (2012). *Medyayı Tanımak* (2. Basım). Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Aydeniz, H. (2019). *Bilinçli Medya Kullanımı*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Aziz, A. (2010). *İletişime Giriş*. Ankara: Hiperlink.
- Birsan, H. (2013). *Dijital İletişim ve Yeni Medya*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cain, N. & Gradisar, M. (2010). Electronic media use and sleep in school-aged children and adolescents: A review. *Sleep Medicine*, 11(8), 735-742.
- Cardoso, G. (2006). *The Media in The Network Society, Browsing, News, Filters and Citizenship*. Lizbon: Cies Press.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd edition). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cox, R., Skouteris, H., Rutherford, L., Fuller-Tyszkiewicz, M., Dell' Aquila, D. & Hardy, L. L. (2012). Television viewing, television content, food intake, physical activity and body mass index: a cross-sectional study of preschool children aged 2-6 years. *Health Promotion Journal of Austria*, 23(1), 58-62.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SSPS ve LISREL Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Çom-Aybal, N. (2021). *4-11 yaş çocuklarda ekran bağımlılığı eğiliminin incelenmesi ve ebeveynlerin ekran bağımlılığını önlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi*. Tıpta uzmanlık tezi, T.C Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.

- Domoff, S. E., Harrison, K., Gearhardt, A. N., Gentile, D. A., Lumeng, J. C. & Miller, A. L. (2019). Development and validation of the problematic media use measure: A parent report measure of screen media “addiction” in children. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(1), 2-11.
- Dumanlı-Kürkçü, D. (2015). *Yeni medyanın gençlerin medya alışkanlıkları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk.
- Furuncu, C. (2019). *Problemlerli medya kullanım ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik güvenilirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Furuncu, C. & Öztürk, E. (2020). Problemlerli medya kullanım ölçeği Türkçe formunun geçerlik güvenilirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 535-566.
- Gençer, R. (2018). *Medya çocuk ilişkisi bağlamında mevcut duruma ilişkin çalışma sonuçlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Grüsser, S. M., Thalemann, R. & Griffiths, M. D. (2007). Excessive computer game playing: Evidence for addiction and aggression? *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 290-292.
- Harrison, K. & Liechty, M. (2012). US Preschoolers’ media exposure and dietary habits: The primacy of television and the limits of parental mediation. *Journal of Children and Media*, 6(1), 18-36.
- Howie, E. K., Coenen, P., Campbell, A. C., Ranelli, S. & Straker, L. M. (2017). Head, trunk and arm posture amplitude and variation, muscle activity, sedentariness and physical activity of 3 to 5 year-old children during tablet computer use compared to television watching and toy play. *Applied Ergonomics*, (65), 41-50.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (7. Basım). Ankara: 3A.
- Kılıç, N. (2019). Geleneksel medya ile yeni medyanın karşılaştırılması: Kuramsal bir analiz çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science*, 6(36), 227-239.
- Kılıç, S. (2014). Etki büyüklüğü. *Journal of Mood Disorders*, 4(1), 44-46.
- Koyuncu, B. (2022). *Çocuklarda ekran bağımlılığının fiziksel aktivite, fiziksel performans, denge, sirkadiyen ritim ve yaşam kalitesi ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kurap-Öcebe, D. (2020). *0-3 yaş grubu çocuklarda ekranlı araçlar karşısında geçirilen zaman ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.
- Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental Research*, (164), 149-157.
- Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Ofcom. (2018). *Media nations 2018*. Erişim adresi: <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/tv-radio-and-on-demand/media-nations-reports/media-nations-2018> Erişim tarihi: 1 Eylül 2022
- Özdoğan M. (2020). Hareketsiz-sedanter yaşam tarzının sonuçları ve çözüm önerileri. Erişim adresi: <https://www.drozdogan.com/hareketsiz-sedanter-yasam-tarzinin-sonuclari-nelerdir/> Erişim tarihi: 17 Eylül 2022.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) (2013). *Türkiye’de çocukların medya kullanma alışkanlıkları araştırması*. Erişim adresi: https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/2013%20Y%C4%B1%C4%B1%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1_0110.pdf Erişim tarihi: 15 Eylül 2022.
- Sigman, A. (2017). Screen Dependency Disorders: A new challenge for child neurology. *The Journal of the International Child Neurology Association (JICNA)*, 17(119), 1-13.

- Tanrıverdi, H. & Sağır, S. (2014). Lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanım amaçlarının ve sosyal ağları benimseme düzeylerinin öğrenci başarısına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 775-822.
- Tokgöz, O. (2000). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Medya. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 17 Eylül 2022.
- Türkiye İstatistik Kurumunun (TUIK), (2021). *Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması, 2021*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021>- Erişim tarihi: 12 Eylül 2022
- Yohay, B. (2020). *ABD’de çocuk ve gençlerin medya kullanımı*. Erişim adresi: <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/04/02/abdde-cocuk-ve-genclerin-medya-kullanimi/> Erişim tarihi: 10 Eylül 2022
- Ziesenitz, S., Eldridge, A., Antoine, J. M., Coxam, V., Flynn, A., Fox, K., ... & Williams, G. (2012). *Sağlıklı Yaşam Tarzları Beslenme Rejimi, Fiziksel Aktivite ve Sağlık*. Belgium: ILSI Avrupa Kısa Monografi Dizisi, ILSI Europe.